

ΣΥΝΟΨΗ ΕΚΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΑ

Μέλη Επιτροπής

Πρόεδρος

- **Αντρέας Καπαρδής**, Καθηγητής Νομικής Ψυχολογίας, Τμήμα Νομικής, Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Μέλη

- **Prof. David Farrington**, Καθηγητής Εγκληματολογικής Ψυχολογίας, Ινστιτούτο Εγκληματολογίας, Cambridge University, Αγγλία
- **Μίκα Φατούρου**, Ομότιμη Καθηγήτρια Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Ελλάδα.
- **Δρ. Μιχάλης Παπαδόπουλος**, Ανώτερος Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος
- **Έρνη Σισμάνη-Παπακώστα**, Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος Α', Υποψήφια Διδάκτορας
- **Δρ. Ματθαίος Αλαμπρίτης**, Εκπαιδευτικός Δημοτικής Εκπαίδευσης
- **Δρ. Μαρία Παναγή Καραγιάννη**, Εκπαιδευτικός Δημοτικής Εκπαίδευσης
- **Δρ. Θεόδωρος Βάρελης**, Εκπαιδευτικός Μέσης Εκπαίδευσης

1. Εισαγωγή

Το κοινωνικό φαινόμενο της σχολικής βίας και κατ' επέκταση της νεανικής αντικοινωνικής συμπεριφοράς έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις στη διεθνή πραγματικότητα, με μια τεράστια αύξηση της βιβλιογραφίας και της εμπειρικής ερευνητικής δραστηριότητας τα τελευταία είκοσι χρόνια, με αποτέλεσμα να ασχοληθεί τόσο η ακαδημαϊκή όσο και η πολιτική ηγεσία με το συγκεκριμένο πρόβλημα. Αποκορύφωμα της όλης θεσμικής αναγνώρισης του προβλήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν και η Διάσκεψη στην Ουτρέχτη το 1997 για οριοθέτηση του προβλήματος, διερεύνηση των επιμέρους δράσεων και προγραμμάτων και αξιολόγηση για την περαιτέρω πορεία των πρακτικών αντιμετώπισής του.

Αποτελεί ένα ανησυχητικό φαινόμενο με πολλαπλές αρνητικές επιπτώσεις στο σχολικό χώρο και στην ευρύτερη κοινότητα, αφού μπορεί να δημιουργήσει αρνητικό κλίμα στο σχολείο και να επηρεάσει άμεσα τη διαδικασία της μάθησης. Η έκθεση στη σχολική βία και στην αντικοινωνική συμπεριφορά μπορεί να επιφέρει σοβαρά συναισθηματικά προβλήματα και έντονο άγχος τόσο στους μαθητές όσο και στους εκπαιδευτικούς.

Οι έρευνες σχετικά με τη σχολική βία και την αντικοινωνική συμπεριφορά, παρά το γεγονός ότι είναι σπάνιες στον κυπριακό χώρο, εντούτοις καταδεικνύουν αυξητικές τάσεις και επιβεβαιώνουν την ύπαρξη προβλημάτων αντικοινωνικής συμπεριφοράς μεταξύ των νέων στο σχολείο και την ευρύτερη κοινότητα. Το πρόβλημα της νεανικής παραβατικότητας στην κυπριακή κοινωνία δε διαφέρει ουσιαστικά από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Παρατηρούνται στην Κύπρο οι ίδιες τάσεις και γενεσιουργοί παράγοντες της σχολικής βίας με τις μορφές αντικοινωνικής συμπεριφοράς να καταγράφονται σε μικρότερη όμως κλίμακα από τις ευρωπαϊκές χώρες.

Ο ρόλος του σχολείου στην αντιμετώπιση και πρόληψη της αντικοινωνικής συμπεριφοράς και της σχολικής βίας είναι σημαντικός, νοουμένου ότι το σχολικό περιβάλλον έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει τη συμπεριφορά των μαθητών και να δράσει σαν μηχανισμός ελέγχου στην προσπάθεια αντιμετώπισης της

αντικοινωνικής συμπεριφοράς και της σχολικής βίας. Χρειάζεται γι' αυτό να αναπτυχθούν άμεσα προληπτικές και παρεμβατικές πρακτικές για αντιμετώπιση αλλά και μείωση του προβλήματος, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις όπου καταγράφονται υψηλά ποσοστά βίας στα σχολεία (π.χ. λεκτική βία, απειλή για σωματική βλάβη, συγκρούσεις στο σχολικό χώρο).

Μετά από πρόταση του Υπουργού Παιδείας και Πολιτισμού κ. Αντρέα Δημητρίου στις 24 Απριλίου το 2008, συστάθηκε επταμελής επιτροπή ειδικών για μελέτη και αξιολόγηση του προβλήματος της σχολικής βίας και της αντικοινωνικής συμπεριφοράς στα σχολεία με στόχο την υποβολή έκθεσης με συγκεκριμένες εισηγήσεις και προτάσεις για την πρόληψη και αντιμετώπιση του σοβαρού και πολυδιάστατου αυτού φαινομένου.

Στο πλαίσιο της μελέτης του όλου θέματος, η επιτροπή κλήθηκε να διερευνήσει το φαινόμενο της σχολικής βίας στο εκπαιδευτικό σύστημα της Κύπρου καθώς και να αξιολογήσει τις μέχρι σήμερα προσπάθειες πρόληψης και αντιμετώπισης του φαινομένου από την πολιτεία. Η επιτροπή κλήθηκε παράλληλα να αναπτύξει συγκεκριμένες προτάσεις και να καταλήξει σε εισηγήσεις για την πρόληψη και αντιμετώπιση της σχολικής βίας και αντικοινωνικής συμπεριφοράς στο χώρο του σχολείου.

Κατά τη διάρκεια της διεξαγωγής της μελέτης και της υποβολής της έκθεσης, η επιτροπή συνεδρίαζε σε τακτά χρονικά διαστήματα (η επιτροπή παρακάθισε συνολικά σε οκτώ συνεδρίες), ενώ τα μέλη επεξεργάστηκαν επιμέρους θέματα για τη σύνταξη της τελικής έκθεσης.

Η Επιτροπή, αντιμετωπίζοντας το φαινόμενο της σχολικής βίας και της αντικοινωνικής συμπεριφοράς ως ένα σοβαρό φαινόμενο με διαφορετικές διαστάσεις σε πολλά επίπεδα, κατέληξε σε σειρά εισηγήσεων που καλύπτουν διάφορα πλαίσια (σχολείο, οικογένεια, κοινότητα, γενικότερη πολιτική) και τοποθετούνται χρονικά σε σχέση με την εφαρμογή τους σε άμεσα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα μέτρα.

Οι εισηγήσεις στις οποίες κατέληξε η Επιτροπή παρουσιάζονται στη συνέχεια.

2. Εισηγήσεις

Η δημόσια Παιδεία αποτελεί το βασικότερο θεμέλιο των σύγχρονων δημοκρατικών κοινωνιών. Η Επιτροπή Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης οριοθετώντας το όραμα της για το σύγχρονο κυπριακό σχολείο οριοθετεί ταυτόχρονα και το όραμα των σχολείων χωρίς βία. Όραμα μας είναι ένα δημοκρατικό σχολείο που να προάγει την ενεργό συμμετοχή όλων των εκπαιδευτικών συνεταιίρων (μαθητών, εκπαιδευτικών, γονιών) και να καλλιεργεί εμπράκτως δια της λειτουργίας του τις αξίες της συνεργατικότητας, της αλληλεγγύης, του αλληλοσεβασμού, τις ανθρωπιστικές αξίες της κοινότητας και της ομαδικής εργασίας.

Με στόχο μια δημοκρατική, ανθρωποκεντρική παιδεία που να σέβεται τα δικαιώματα όλων των παιδιών και με όραμα ένα δημοκρατικό σχολείο που να προάγει την ψυχική υγεία και τη σχολική επιτυχία, ένα σχολείο που να αποδέχεται τη διαφορετικότητα και να σέβεται την πολυπολιτισμικότητα παρέχοντας ίσες ευκαιρίες σε όλους, η επιτροπή προχώρησε σε σειρά εισηγήσεων για τη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής ενάντια στη σχολική βία και την αντικοινωνική συμπεριφορά.

Η προτεινόμενη πολιτική αρθρώνεται με βάση τους πιο κάτω άξονες:

- α) Το γνωστό από την ιατρική αξίωμα ότι η πρόληψη είναι καλύτερη από τη θεραπεία τόσο ως προς την ανθρωπίνη πτυχή όσο και ως προς το οικονομικό κόστος. Πρόκειται για μια στρατηγική που επικεντρώνεται στα προληπτικά παρά στα κατασταλτικά μέτρα.
- β) Συνακόλουθα με το πιο πάνω επιδιώκεται η αναβάθμιση της ποιότητας της ζωής, των σχέσεων, της επικοινωνίας, της μάθησης στα περιβάλλοντα τα οποία διαμορφώνουν την προσωπικότητα και καθορίζουν τη ψυχοκοινωνική υγεία και προσαρμογή των παιδιών και των εφήβων: οικογένεια, σχολείο, κοινότητα.
- γ) Τη σύγχρονη θεωρία των παραγόντων κινδύνου/παραγόντων προστασίας και τη συνακόλουθη φιλοσοφία των προγραμμάτων αγωγής υγείας.

2.1. Μέτρα Γενικής Πολιτικής

2.1.1. Σύσταση Επιτελικής Ομάδας Αντιμετώπισης της Σχολικής Βίας

Η επιτροπή κρίνει απαραίτητη τη σύσταση ολιγομελούς επιτελικής ομάδας ειδικών που θα στοχεύει στον έλεγχο και τη διασφάλιση της υλοποίησης των μέτρων που πρόκειται να εφαρμοστούν από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού. Η ομάδα αυτή (Task Force), σε συνεργασία (ή στο πλαίσιο) με το συντονιστικό φορέα (ακολουθεί σχετική αναφορά), θα έχει την ευθύνη υλοποίησης, εφαρμογής και αξιολόγησης των προτεινόμενων μέτρων.

2.1.2. Λειτουργία Συντονιστικού Φορέα

Η επιτροπή εισηγείται τη λειτουργία σε επίπεδο Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού διατμηματικού οργάνου παραγωγής πολιτικής, συντονισμού, καθοδήγησης, προώθησης και αξιολόγησης προγραμμάτων και δράσεων για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας στο σχολείο και της αντικοινωνικής συμπεριφοράς.

Το διατμηματικό αυτό όργανο υπάρχει ήδη και είναι η "Συντονιστική Επιτροπή Αγωγής Υγείας και Πολιτότητας" (Σ.Ε.Α.Υ.Π.), η οποία με βάση οδηγίες της Αρμόδιας Αρχής έχει αναλάβει και την ευθύνη για την υλοποίηση του σχεδίου Δράσης του Συμβουλίου Εγκληματικότητας.

Η επαρκής στελέχωση της Εκτελεστικής Γραμματείας της Σ.Ε.Α.Υ.Π. με κατάλληλα εξειδικευμένο προσωπικό θα της επιτρέψει να λειτουργήσει αποτελεσματικά και στους δυο μεγάλους τομείς: των ναρκωτικών και της βίας στο σχολείο. Για να διασφαλιστεί η αποτελεσματική λειτουργία της Σ.Ε.Α.Υ.Π. προτείνεται η αναβάθμισή της σε μόνιμη επιτροπή και η θεσμική της κατοχύρωση.

2.1.3. Λειτουργία Παρατηρητηρίου για τη βία στο σχολείο

Για την παραγωγή πολιτικής στο θέμα της βίας στο σχολείο χρειάζεται να λειτουργεί στα πλαίσια του συντονιστικού φορέα "Παρατηρητήριο για τη βία στο σχολείο", το οποίο θα καταγράφει, κωδικοποιεί, αναλύει και αξιολογεί τα στοιχεία σχετικά με την έκταση και τις μορφές βίας ανά σχολείο, επαρχία, φύλο και άλλες παραμέτρους. Το "Παρατηρητήριο για τη βία στο σχολείο" της Κύπρου θα συνδέεται και θα συνεργάζεται με το αντίστοιχο Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για τη βία στο σχολείο.

2.1.4. Επιμόρφωση των αποφασιζόντων (decision makers) και του εποπτικού προσωπικού του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού

Η διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής σε σχέση με τη βία και την παραβατικότητα στο σχολείο προϋποθέτει καλή γνώση του αντικειμένου από όλους όσους εμπλέκονται ενεργά στην εκπαιδευτική διαδικασία. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τα ανώτερα και ανώτατα στελέχη του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού και όσους ασκούν ρόλο αποφασίζοντα (decision maker) ή εποπτικό.

Η Επιτροπή εισηγείται το σχεδιασμό και την οργάνωση εκπαιδευτικών και επιμορφωτικών προγραμμάτων προς τα ανώτερα στελέχη του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού.

2.1.5. Ανάπτυξη και Αναβάθμιση Υποστηρικτικών Υπηρεσιών

2.1.5.1. Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας

Η Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας είναι η κατεξοχήν Υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού που ασχολείται με θέματα πρόληψης, ανάπτυξης προγραμμάτων και παρεμβάσεων στα σχολεία. Η ανάπτυξη και αναβάθμιση των υποστηρικτικών υπηρεσιών με ιδιαίτερη έμφαση στην Υ.Ε.Ψ. αποτελεί έναν από τους θεμελιώδεις άξονες κάθε στρατηγικής πρόληψης και αντιμετώπισης της σχολικής βίας και των ψυχοκοινωνικών προβλημάτων. Προτείνεται η εκπόνηση και εφαρμογή ενός πενταετούς προγράμματος ενίσχυσης της Υ.Ε.Ψ., με τη δημιουργία νέων θέσεων Εκπαιδευτικών Ψυχολόγων και, ενδεχομένως, την αναδόμησή της. Γίνεται επίσης εισήγηση να διαμορφωθεί κατάλληλος χώρος εργασίας για τους εκπαιδευτικούς ψυχολόγους στα σχολεία, που θα συνδράμει στην παροχή αναβαθμισμένων υπηρεσιών προς τους μαθητές, τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς.

2.1.5.2. Υπηρεσία Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής

Η ποιοτική αναβάθμιση της Υπηρεσίας Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής (Υ.Σ.Ε.Α.) πιστεύεται ότι θα συμβάλει στην ενίσχυση και την αποτελεσματική εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης της βίας και απειθαρχίας στο σχολείο. Η επιτροπή εισηγείται όπως σε κάθε σχολείο Μέσης Εκπαίδευσης τοποθετείται τουλάχιστον ένας σύμβουλος σε καθημερινή βάση, έτσι ώστε η Υπηρεσία να είναι πιο αποτελεσματική.

Ταυτόχρονα, με στόχο την ποιοτική αναβάθμιση του έργου που επιτελεί ο Σύμβουλος καθηγητής, η Επιτροπή εισηγείται τη διαφοροποίηση των υφιστάμενων σχεδίων υπηρεσίας, ώστε να έχουν πρόσβαση στη θέση και οι πτυχιούχοι των κοινωνικών επιστημών (ψυχολόγοι, κοινωνιολόγοι κ.α.) με μεταπτυχιακό στη συμβουλευτική ψυχολογία.

2.1.5.3. Εισαγωγή του Θεσμού του Σχολικού Βοηθού στη Δημοτική Εκπαίδευση

Με την εισαγωγή του θεσμού του Σχολικού Βοηθού στη Δημοτική Εκπαίδευση θα δημιουργηθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις για την παροχή εξατομικευμένης εκπαίδευσης που θα σέβεται τις ανάγκες και ιδιαιτερότητες όλων των παιδιών. Ο εκπαιδευτικός της τάξης, με τη στήριξη του Σχολικού Βοηθού, θα μπορεί να διαχειρίζεται αποτελεσματικότερα τη σχολική μονάδα, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η ομαλή λειτουργία της και να παρέχεται εξατομικευμένη εκπαίδευση στο μέγιστο δυνατό βαθμό. Η τοποθέτηση Σχολικών Βοηθών μπορεί να υλοποιείται σε συνεργασία με τη τοπική αυτοδιοίκηση και με την ενεργό εμπλοκή της ευρύτερης κοινότητας.

2.1.5.4. Εισαγωγή του Θεσμού του Σχολικού Κοινωνικού Λειτουργού

Η εισαγωγή του θεσμού του σχολικού κοινωνικού λειτουργού αποτελεί μια από τις δράσεις του Σχεδίου Δράσης του Συμβουλίου Εγκληματικότητας. Όπως σημειώνεται και στο εν λόγω Σχέδιο Δράσης ο «έγκαιρος εντοπισμός από το σχολείο παιδιών που αντιμετωπίζουν προβλήματα συμπεριφοράς και προσαρμογής βοηθά σε μεγάλο βαθμό στη μείωση της κοινωνικής δυσπροσαρμοστίας». Αρκετές περιπτώσεις μαθητών φθάνουν στις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας είτε μέσω δικαστηρίου, είτε μετά από αναφορά του σχολείου ή άλλων πηγών, όταν το παιδί έχει ήδη καταφύγει στην παραβατικότητα και την περιθωριοποίηση. Για να προληφθεί αυτή η περιθωριοποίηση των παιδιών και των εφήβων, είναι αναγκαία η τοποθέτηση λειτουργών ευημερίας στα σχολεία. Οι λειτουργοί ευημερίας θα συνεργάζονται με το μαθητή και την οικογένειά του με επισκέψεις που θα πραγματοποιούν στο οικογενειακό περιβάλλον του μαθητή και θα συνεργάζονται με το σχολείο, ώστε να

προγραμματίζεται και να δίνεται συντονισμένη βοήθεια στο μαθητή που τη χρειάζεται.

2.1.5.5. Εισαγωγή του Θεσμού του Συμβουλευτικού Ψυχολόγου (αγορά υπηρεσιών)

Η εισαγωγή του θεσμού του συμβουλευτικού ψυχολόγου, που θα εργάζεται κατά τις απογευματινές και νυκτερινές ώρες και θα λειτουργεί ως σύνδεσμος μεταξύ σχολείου-οικογένειας, θα ενισχύσει τις προσπάθειες αντιμετώπισης και πρόληψης της σχολικής βίας και της αντικοινωνικής συμπεριφοράς. Ρόλος του συμβουλευτικού ψυχολόγου θα είναι ο χειρισμός δύσκολων περιστατικών και η παροχή υπηρεσιών σε γονείς και μαθητές μετά τις σχολικές ώρες. Οι συμβουλευτικοί ψυχολόγοι θα προσφέρουν στήριξη και καθοδήγηση τόσο σε γονείς όσο και σε μαθητές σε συστηματική βάση, με στόχο την ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους την κοινωνική προσαρμογή και ενσωμάτωσή τους στο σχολείο και την ευρύτερη κοινότητα. Ο θεσμός θα στηρίζεται σε αγορά υπηρεσιών από τον ιδιωτικό τομέα.

2.1.6. Θεσμοθέτηση προγραμμάτων αγωγής υγείας

Η Επιτροπή εισηγείται τη θεσμοθέτηση της αγωγής υγείας μέσω της ένταξής της στο ωρολόγιο πρόγραμμα των σχολείων. Για την υλοποίηση του στόχου αυτού προτείνεται η δημιουργία ειδικής Επιστημονικής Ομάδας Εργασίας στα πλαίσια της Σ.Ε.Α.Υ.Π., με στόχο την ετοιμασία εμπειριστατωμένης πρότασης.

2.1.7. Ανάπτυξη στρατηγικής Πρόληψης και αντιμετώπισης της σχολικής αποτυχίας

Η πρόληψη και αντιμετώπιση της σχολικής αποτυχίας πρέπει να αποτελέσει τον κύριο άξονα της προληπτικής στρατηγικής για τη σχολική βία και παραβατικότητα. Η Επιτροπή εισηγείται την έμπρακτη υιοθέτηση από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού των ακόλουθων εισηγήσεων της "Διατμηματικής Ομάδας Εργασίας για την Πρόληψη και την Αντιμετώπιση της Σχολικής Αποτυχίας και του Λειτουργικού Αναλφαβητισμού" (Παπαδόπουλος Μ., 2000).

2.1.7.1. Ανάπτυξη προσχολικής αγωγής

Η Επιτροπή εισηγείται τη σταδιακή καθολίκευση της προσχολικής αγωγής από τα 3 χρόνια, με βάση ένα πενταετές πρόγραμμα ανάπτυξης. Η ανάπτυξη θεσμών προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης της πρώιμης παιδικής ηλικίας θεωρείται ένα θεμελιώδες μέτρο πρόληψης της σχολικής βίας και της σχολικής αποτυχίας. Η έγκαιρη ανίχνευση προβλημάτων και η έγκαιρη παρέμβαση αποτελούν ασπίδες προστασίας για τη μετέπειτα ανάπτυξη αντικοινωνικών συμπεριφορών. Η ανάπτυξη προληπτικών παρεμβάσεων, στο χώρο του νηπιαγωγείου και της προδημοτικής, αποτελεί προτεραιότητα σε μια ολοκληρωμένη πολιτική πρόληψης.

2.1.7.2. Αναβάθμιση των Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών στη Μέση Εκπαίδευση

Η Επιτροπή για την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση εισηγείται την "επανίδρυση του Ενιαίου Λυκείου που θα προσφέρει στέρεη γενική ανθρωπιστική παιδεία σε όλους τους μαθητές". (Εκθεση Επιτροπής Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης, 2004, σ.184). Μια στέρεη γενική ανθρωπιστική παιδεία αποτελεί και παράγοντα προστασίας κατά της βίας, αφού οι θεωρητικές προβληματικές των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών, οδηγούν στη βαθύτερη γνώση του εαυτού, των ψυχοκοινωνικών και υπαρξιακών προβλημάτων και συμβάλλουν στην αποδοχή του εαυτού και του Άλλου.

Η Επιτροπή εισηγείται την εισαγωγή, στα μαθήματα Κοινού Κορμού του Ενιαίου Λυκείου, της Ψυχολογίας (Α' Τάξη), Κοινωνιολογίας (Β' Τάξη) και Φιλοσοφίας (Γ' Τάξη). Τα μαθήματα αυτά να διδάσκονται τουλάχιστον δύο εβδομαδιαίες περιόδους από πτυχιούχους σε κάθε κλάδο. Παράλληλα, το μάθημα "Αγωγή του Πολίτη" που διδάσκεται μια περίοδο στη Β' Λυκείου, να εκσυγχρονιστεί σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα σε **"Αγωγή στην Πολιτότητα"** ("citizenship education", "éducation à la citoyenneté") και να διδάσκεται σ' όλη τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

2.1.7.3. Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών

Η Επιτροπή εισηγείται το σχεδιασμό προγράμματος συνεχούς ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σε θέματα αγωγής υγείας και πολιτότητας, ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων, διαχείρισης κρίσεων και

συγκρούσεων, διαχείρισης ομάδων, ψυχολογίας του παιδιού και του εφήβου, κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης. Παράλληλα, θα πρέπει οι εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων να καταρτιστούν στις σύγχρονες μεθοδολογικές προσεγγίσεις για διδασκαλία σε τάξεις μικτής ικανότητας, καθώς και στις σύγχρονες προσεγγίσεις της μάθησης για τη "συνοικοδόμηση της γνώσης μέσα από τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις".

2.2. Μέτρα στο Χώρο του Σχολείου

Ο ρόλος του σχολείου στην αντιμετώπιση και πρόληψη της αντικοινωνικής συμπεριφοράς και της σχολικής βίας είναι πρωταρχικός, νοουμένου ότι το σχολικό περιβάλλον εμπεικλείει τη δυνατότητα να επηρεάσει τη συμπεριφορά των μαθητών και να δράσει σαν μηχανισμός ελέγχου τόσο εντός όσο και εκτός σχολικού χώρου. Το σχολικό περιβάλλον μπορεί να προσφέρει την κατάλληλη στήριξη αναπτύσσοντας τις απαραίτητες δομές, έτσι ώστε να καταφέρει να επενδύσει στη μάθηση και τη σχολική επιτυχία και παράλληλα να μειώσει δραστικά τις αντικοινωνικές συμπεριφορές τόσο στο σχολικό χώρο όσο και εκτός σχολείου. Η Επιτροπή για την πρόληψη της σχολικής βίας εισηγείται σχετικά τα πιο κάτω.

2.2.1. Ενίσχυση, Αξιολόγηση, Επέκταση υφιστάμενων προγραμμάτων

Η μελέτη των υφιστάμενων προγραμμάτων και η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς τους στο σχολικό περιβάλλον χρειάζεται να ξεκινήσει άμεσα. Η Επιτροπή για την πρόληψη και αντιμετώπιση της σχολικής βίας εξέτασε τα υφιστάμενα προγράμματα και κατέληξε ότι ορισμένα από αυτά χρειάζεται να συνεχίσουν να λειτουργούν στα σχολεία, αφού έχουν αξιολογηθεί από εξωτερικούς φορείς ως χρήσιμα και ωφέλιμα για την αντιμετώπιση του φαινομένου της σχολικής βίας και της αντικοινωνικής συμπεριφοράς. Σημαντικός όμως αριθμός προγραμμάτων χρήζουν περαιτέρω αξιολόγησης και μελέτης για να διαφανεί η αποτελεσματικότητά τους. Συγκεκριμένα, τα παρακάτω προγράμματα λειτουργούν στα σχολεία και έχουν αξιολογηθεί ως θετικά μέσα από συγκεκριμένες διαδικασίες, χρήζουν όμως περαιτέρω συστηματικής αξιολόγησης.

2.2.2. Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας

Η Επιτροπή εισηγείται την επέκταση των Ζωνών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας από τις υφιστάμενες τρεις σε οχτώ σύμφωνα και με σχετική δέσμευση που περιλαμβάνεται στο πρόγραμμα διακυβέρνησης του Προέδρου Χριστόφια: *"Επιδίωξή μας είναι η άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων μέσω της πρόσθετης στήριξης των μη προνομιούχων μαθητών, ώστε να διασφαλιστεί η σχολική επιτυχία όλων των μαθητών, ανεξάρτητα από την κοινωνική τους καταγωγή"*. Παράλληλα, προτείνεται η ολοήμερη λειτουργία όλων των σχολικών μονάδων (νηπιαγωγείων, δημοτικών, γυμνασίων) που είναι ενταγμένες στις Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας.

2.2.3. Προγράμματα Ενισχυτικής Διδασκαλίας και Αλφαριθμητισμού

Η Επιτροπή θεωρεί απαραίτητη την άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων μέσω της πρόσθετης στήριξης των μη προνομιούχων μαθητών, ώστε να διασφαλιστεί η σχολική επιτυχία όλων των μαθητών, ανεξάρτητα από την κοινωνική τους καταγωγή. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο κρίνεται απαραίτητη η έγκαιρη ανίχνευση και αντιμετώπιση προβλημάτων αλφαριθμητισμού από τη δημοτική εκπαίδευση. Γίνεται επίσης εισήγηση όπως οι τρεις βασικές δεξιότητες αλφαριθμητισμού (ανάγνωση, γραφή, αριθμητική) αποτελούν προτεραιότητα μέχρι το τέλος της Γ' τάξης του δημοτικού.

Ταυτόχρονα, η Επιτροπή αξιολογεί το πρόγραμμα ενισχυτικής διδασκαλίας στα Δημοτικά και το πρόγραμμα αλφαριθμητισμού στο Γυμνάσιο ως σημαντικά μέτρα πρόληψης του σχολικού και συνακόλουθα του κοινωνικού αποκλεισμού. Εισηγείται την περαιτέρω στήριξή τους από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού με τη συστηματική επιμόρφωση των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών. Νοείται ότι η ανάπτυξη μιας προληπτικής πολιτικής για τη σχολική αποτυχία, θα περιορίσει τον αριθμό των λειτουργικά αναλφάβητων μαθητών και κατά συνέπεια την έκταση του προγράμματος αλφαριθμητισμού.

Το πρόγραμμα αλφαριθμητισμού στο Γυμνάσιο, όπως και το πρόγραμμα ενισχυτικής διδασκαλίας στα Δημοτικά, λειτουργούν σε μεγάλο αριθμό σχολείων παγκύπρια για αρκετά χρόνια. Κρίνουμε γι' αυτό επιβεβλημένη την ανάπτυξη αξιολογητικής διαδικασίας για κάθε πρόγραμμα από εξωτερική επιτροπή, έτσι ώστε να διαφανεί η αποτελεσματικότητά τους και κατά πόσο ικανοποιούν τους στόχους τους. Μια εξωτερική αξιολόγηση θεωρείται απαραίτητη για να καταδείξει

την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων, την επίδραση τους στην παιδαγωγική διαδικασία αλλά και την επίδρασή τους στη συμπεριφορά των παιδιών που εμπλέκονται.

2.2.4. Ευρωπαϊκό Δίκτυο Σχολείων Προαγωγής Υγείας

Η Επιτροπή εισηγείται την ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Δικτύου Σχολείων Προαγωγής Υγείας (Ε.Δ.Σ.Π.Υ.). Πιο συγκεκριμένα εισηγούμαστε την ανάθεση καθηκόντων Συμβούλου στα πλαίσια της Σ.Ε.Α.Υ.Π. σε εκπαιδευτικούς ειδικευμένους στον τομέα της αγωγής υγείας, με στόχο το συντονισμό και την καθοδήγηση των εργασιών των σχολείων, όπως επίσης και την παραχώρηση δύο διδαχτικών περιόδων σε κάθε σχολείο που συμμετέχει στο Ε.Δ.Σ.Π.Υ. με στόχο τον προγραμματισμό εργασιών και την ετοιμασία υλικού για την εφαρμογή του προγράμματος.

2.2.5. Ανάπτυξη του Θεσμού του «Μέντορα»

Διεθνείς έρευνες και πρακτικές έχουν καταδείξει ότι ένας μαθητής με ψυχοκοινωνικά προβλήματα μπορεί να παρουσιάσει σημαντική βελτίωση, όταν υπάρξει συναισθηματική στήριξη από έναν ενήλικα στο χώρο του σχολείου. Εκπαιδευτικοί, από όλα τα σχολεία όλων των βαθμίδων της Κύπρου, θα επιλέγονται σε εθελοντική βάση να διαδραματίσουν το ρόλο του «Μέντορα» και να παρέχουν συναισθηματική στήριξη σε μαθητές με ψυχο-συναισθηματικά προβλήματα. Στους εκπαιδευτικούς που θα επιλέγονται θα παρέχεται εξειδικευμένη εκπαίδευση και επιμόρφωση, με στόχο την αντιμετώπιση κρίσεων και το χειρισμό δύσκολων περιπτώσεων. Η εκπαίδευση θα είναι συστηματική και σε οργανωμένη βάση. Παράλληλα χρειάζεται να παρέχονται κίνητρα στους εκπαιδευτικούς αυτούς, έτσι ώστε να αποδίδουν το μέγιστο των δυνατοτήτων τους. Θέματα μετακίνησης από τη μια σχολική μονάδα σε άλλη μεταξύ των εκπαιδευτικών «μεντόρων» πρέπει να μελετηθούν από την εκπαιδευτική υπηρεσία και να τυγχάνουν διαφοροποίησης από άλλους εκπαιδευτικούς.

2.2.6. Αναβάθμιση του θεσμού του Υπεύθυνου Τμήματος και επέκτασή του σ' όλη τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Η Επιτροπή εισηγείται την ποιοτική αναβάθμιση του θεσμού του υπεύθυνου τμήματος και την επέκτασή του σ' όλη τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση,

σύμφωνα και με το πρόγραμμα διακυβέρνησης. Η ποιοτική βελτίωση του θεσμού θα επιτευχθεί με τη μείωση των γραφειοκρατικών του καθηκόντων και την **ενίσχυση του ψυχο-παιδαγωγικού του ρόλου**, μέσα από ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης: κατάρτιση σε θέματα επικοινωνίας, δυναμικής της ομάδας, ψυχολογίας της εφηβείας, ανάπτυξης ψυχοκοινωνικών δεξιοτήτων, διαχείρισης κρίσεων, επίλυσης συγκρούσεων και αγωγής υγείας και πολιτότητας.

2.2.7. Αναβάθμιση του Ρόλου του Εκπαιδευτικού της Τάξης στη Δημοτική Εκπαίδευση

Η επιτροπή εισηγείται την αναβάθμιση του ρόλου του εκπαιδευτικού της τάξης στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, έτσι που να παρέχονται ευκαιρίες ανάπτυξης διαπροσωπικών σχέσεων και επίλυσης προβλημάτων στη σχολική μονάδα. Προτείνουμε όπως καθιερωθεί συγκεκριμένος χρόνος εντός του αναλυτικού προγράμματος για την ανάπτυξη διαφόρων θεμάτων που αφορούν άμεσα τη ζωή των μαθητών.

2.2.8. Αναβάθμιση του θεσμού της παιδαγωγικής ομάδας και επέκτασή της σ' όλη τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Η Επιτροπή εισηγείται την αναβάθμιση του θεσμού της παιδαγωγικής ομάδας και την επέκτασή του σε όλη τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η παιδαγωγική ομάδα, για να μπορεί να λειτουργεί ουσιαστικά και να επιτελεί το ρόλο που της αναθέτει και η νομοθεσία, θα πρέπει να μπορεί να συνέρχεται και κατά τα απογεύματα, όταν αυτό απαιτείται. Νοείται ότι οι εκπαιδευτικοί που θα εργάζονται εκτός εργάσιμου χρόνου, θα αποζημιώνονται.

2.2.9. Κανονισμοί Λειτουργίας των σχολείων

Οι εκπαιδευτικοί εταίροι χρειάζεται να γνωρίζουν τους κανονισμούς λειτουργίας των σχολείων και να δρουν με υπευθυνότητα, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η ομαλή λειτουργία της σχολικής μονάδας. Οι εσωτερικοί κανονισμοί χρειάζεται να γνωστοποιούνται σε όλους μέσα από ανακοινώσεις στην τάξη, επιστολές προς τους γονείς με την έναρξη της σχολικής χρονιάς και συζητήσεις με τους υπεύθυνους τμημάτων. Οι εσωτερικοί κανονισμοί μπορούν να

αναθεωρούνται και να αξιολογούνται, έτσι ώστε να βελτιώνονται συστηματικά με την εμπλοκή όλων των συνεταίρων στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Οι εσωτερικοί κανονισμοί που διέπουν τη λειτουργία των σχολείων μπορεί να γίνουν σεβαστοί και αποδεκτοί, όταν υπάρχει ενεργός συμμετοχή των εκπαιδευτικών συνεταίρων (γονείς, μαθητές, εκπαιδευτικοί) στην ανάπτυξη και εφαρμογή τους. Ιδιαίτερα όμως, η ενεργός συμμετοχή των μαθητών στην ανάπτυξη των εσωτερικών κανονισμών αποτελεί προϋπόθεση επιτυχίας στην εφαρμογή τους. Για να είναι οι κανονισμοί αυτοί αποτελεσματικοί, θα πρέπει να δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές να συμμετέχουν στον καθορισμό τους μέσα από συγκεκριμένες διαδικασίες. Οι εσωτερικοί κανονισμοί δεν πρέπει να επιβάλλονται άμεσα από τον εκπαιδευτικό, αλλά να προκύπτουν μέσα από μια ανοιχτή διαδικασία και επικοινωνία μεταξύ των μαθητών και των εκπαιδευτικών.

Σε σχέση με τη Δημοτική Εκπαίδευση, η Επιτροπή εισηγείται την κωδικοποίηση των κανονισμών λειτουργίας των σχολείων Δημοτικής Εκπαίδευσης κατά τα πρότυπα των κανονισμών που διέπουν τη λειτουργία των σχολείων Μέσης Εκπαίδευσης.

2.2.10. Υιοθέτηση Θετικών Κινήτρων Μάθησης

Το σχολείο χρειάζεται να ανακαλύψει δράσεις που επιβραβεύουν θετικές, δημιουργικές συμπεριφορές, έτσι ώστε να ενθαρρύνει τους μαθητές να αναπτύξουν τις ικανότητες και δυνατότητές τους στο μέγιστο δυνατό βαθμό και να μετατρέψει τη διαδικασία της μάθησης σε μια ευχάριστη εμπειρία, μέσα από:

- Την παράλληλη έμφαση της επιβράβευσης ατομικών προσπαθειών και επιτευγμάτων με την επιβράβευση της συλλογικής προσπάθειας και της ομαδικής εργασίας.
- Την αναγνώριση των μαθητών που αναπτύσσουν καλές πρακτικές είτε σε ατομικό είτε σε ομαδικό επίπεδο.
- Τη δημοσιότητα καλών πρακτικών που αναπτύσσονται από το σχολείο και τους μαθητές.
- Την αναγνώριση των προσπαθειών των μαθητών για αποδοχή της διαφορετικότητας και την επίλυση συγκρούσεων μέσα από εναλλακτικές καλές πρακτικές στο χώρο του σχολείου και της κοινότητας.

2.2.11. Διαμόρφωση στρατηγικής και προγραμμάτων βελτίωσης του ψυχοκοινωνικού κλίματος του σχολείου

Η στρατηγική αυτή θα πρέπει να στοχεύει στην ενεργό συμμετοχή όλων των εκπαιδευτικών συνεταίρων, και ιδιαίτερα των μαθητών, στη διαδικασία της μάθησης, της ζωής και των σχέσεων στο σχολείο. Τα προγράμματα αυτά πρέπει να στοχεύουν στην οργάνωση του φυσικού, αρχιτεκτονικού, κοινωνικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος του σχολείου με τρόπο ώστε να προάγεται η κοινωνική αλληλεπίδραση, η αποτελεσματική μάθηση μέσα από ομαδο-συνεργατικές μεθόδους, η ικανοποίηση ενός μεγάλου εύρους αναγκών των παιδιών όπως είναι η επικοινωνία μεταξύ των εκπαιδευτικών συνεταίρων: μαθητών, εκπαιδευτικών, γονιών.

2.2.11.1. Δημιουργία Αίθουσας Δημιουργικής Απασχόλησης – Ψυχαγωγίας σε κάθε σχολείο

Στην επίτευξη του στόχου αυτού θα συμβάλει και η δημιουργία αίθουσας δημιουργικής απασχόλησης, ψυχαγωγίας και συνάντησης μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών. Ένας τέτοιος χώρος είναι σημαντικός για την ψυχαγωγία των μαθητών αλλά και την ανάπτυξη επικοινωνίας και **κοινωνικού δεσμού** μεταξύ μαθητών-εκπαιδευτικών. Η δημιουργία αίθουσας ψυχαγωγίας θα συμβάλει και στην πρόληψη του σκασιαρχείου. Η αίθουσα αυτή θα πρέπει να χρησιμοποιείται κατά τον ελεύθερο χρόνο των μαθητών, έτσι ώστε να μην περιφέρονται άσκοπα στους χώρους του σχολείου, αλλά να απασχολούνται δημιουργικά μέσα από υγιείς δραστηριότητες. Ο κτιριακός σχεδιασμός των σχολείων χρειάζεται να προάγει τη μάθηση μέσα από ένα δημιουργικό περιβάλλον, τόσο στους εξωτερικούς όσο και στους εσωτερικούς χώρους.

2.2.11.2. Δημιουργία "Βιβλιοθήκης – Κέντρου Τεκμηρίωσης"

Στα σχολεία αυτά δεσπόζουσα θέση πρέπει να έχει η αίθουσα της «Βιβλιοθήκης- Κέντρου Τεκμηρίωσης». Η βιβλιοθήκη στο χώρο του σχολείου χρειάζεται να έχει πρωταρχικό ρόλο και να εκσυγχρονιστεί με βάση διεθνή πρότυπα. Ο χώρος της βιβλιοθήκης πρέπει να εξοπλιστεί κατάλληλα με εκπαιδευτικό υλικό που θα κεντρίζει το ενδιαφέρον των παιδιών και θα είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες της ηλικίας τους, έτσι ώστε να αναπτύσσει τη δημιουργικότητα και το ενδιαφέρον για μάθηση. Στους χώρους της βιβλιοθήκης

θα υπάρχει πρόσβαση σε σύγχρονα εκπαιδευτικά υλικά, βιβλία, περιοδικά, ηλεκτρονικούς υπολογιστές καθώς και σε ηλεκτρονική βιβλιοθήκη. Γονείς, εκπαιδευτικοί και μαθητές θα μπορούν να συνδιαχειρίζονται τη βιβλιοθήκη και να χρησιμοποιούν τις εγκαταστάσεις της. Η βιβλιοθήκη θα πρέπει να αποτελεί πυρήνα μάθησης μέσα από την ενεργό εμπλοκή των τριών συνεταίρων στην εκπαίδευση.

2.2.11.3. Δημιουργία Σχολείων-Προτύπων

Η επιτροπή προτείνει τη σταδιακή συρρίκνωση των σχολείων-μαμούθ και την ανάπτυξη προγράμματος ανέγερσης νέων σύγχρονων σχολικών κτιρίων που να σέβονται το μαθητή και το περιβάλλον. Στόχος είναι η δημιουργία σχολικών κτιρίων που να υπακούουν στα πρότυπα και τις προδιαγραφές των σύγχρονων σχολείων και να εφαρμόζουν σύγχρονες παιδαγωγικές προσεγγίσεις. Η υλικοτεχνική υποδομή χρειάζεται να στηρίζεται σε οικολογικές προσεγγίσεις, σεβόμενη το περιβάλλον και προσαρμοσμένη στη σύγχρονες ανάγκες παιδιών και εφήβων, να προκαλεί το μαθητή στη μάθηση.

2.2.11.4. Διασφάλιση εκπαιδευτικής συνέχειας μεταξύ των τριών βαθμίδων (Νηπιαγωγείο – Δημοτικό – Γυμνάσιο)

Η εκπαιδευτική συνέχεια πρέπει να διασφαλίζεται μέσα από θεσμοθετημένες διαδικασίες και δράσεις συντονισμού και σύνθεσης των τριών βασικών εκπαιδευτικών βαθμίδων. Η ομαλή μετάβαση από τη μια εκπαιδευτική βαθμίδα στην επόμενη θα συμβάλει στη σχολική επιτυχία και στη ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη όλων των μαθητών. Η εκπαιδευτική συνέχεια και η ολιστική αντιμετώπιση της μάθησης διασφαλίζουν την εκπαιδευτική και ψυχική ανάπτυξη των παιδιών και συμβάλλουν στη δημιουργία ενός ασφαλούς περιβάλλοντος στο χώρο του σχολείου. Το χάσμα που υπάρχει σήμερα χρειάζεται να γεφυρωθεί μέσα από συντονισμένες ενέργειες και με αλλαγές στο αναλυτικό πρόγραμμα, έτσι που η μετάβαση να είναι ομαλή και να προετοιμάζει τους μαθητές τόσο στον εκπαιδευτικό όσο και στον ψυχοσυναισθηματικό τομέα.

2.3. Μέτρα που εμπλέκουν την οικογένεια

Η εμπλοκή της οικογένειας στην εκπαιδευτική διαδικασία θεωρείται παράγοντας καθοριστικής σημασίας για τη μεθόδευση μιας στρατηγικής

αντιμετώπισης της σχολικής αποτυχίας και της σχολικής βίας μέσα από συνεταιρικές διαδικασίες. Το οικογενειακό κύτταρο αποτελεί το πλαίσιο όπου το παιδί θα βρει μια αναντικατάστατη ψυχολογική και υλική υποστήριξη καθ' όλη τη διάρκεια της σχολικής του διαδρομής. Είναι γνωστό, επίσης, από την επιστημονική έρευνα, ότι βασική αιτία λειτουργικού αναλφαβητισμού και σχολικής αποτυχίας είναι το χάσμα μεταξύ σχολείου και οικογένειας. Σύμφωνα με τη μεγάλη πανευρωπαϊκή έρευνα "Οι διαδρομές του αναλφαβητισμού", που έγινε για την Ευρωπαϊκή Ένωση το 1986, βασική αιτία λειτουργικού αναλφαβητισμού είναι το **πολιτισμικό χάσμα** ή **ρήξη** μεταξύ κουλτούρας του σχολείου και της κουλτούρας των οικογενειών από τα μη προνομιούχα κοινωνικά στρώματα (Παπαδόπουλος Μ., 2000).

Η θεσμική αντιπροσώπευση των οικογενειών στις σχολικές διαδικασίες παίρνει διάφορες μορφές στις χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ο ρόλος τους είναι σε κάποιες χώρες ουσιαστικός και σε κάποιες άλλες περιορίζεται ακόμη σε κυρίως συμβουλευτικό. *"Η σύγχρονη, όμως, τάση είναι η συμμετοχή των γονιών, σε συνεργασία με άλλους συνεταιίρους στη διοίκηση του σχολείου"*. Η συμμετοχή αυτή υλοποιείται μέσα από το Συμβούλιο της τάξης, το Σχολικό Συμβούλιο, τα Επαρχιακά Σχολικά Συμβούλια και άλλους θεσμούς.

2.3.1. Η Επιτροπή εισηγείται την εισαγωγή του βιβλιαρίου επικοινωνίας σχολείου-οικογένειας από την Α΄ Γυμνασίου μέχρι την Γ΄ Λυκείου όπως εκδόθηκε το 2000 από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

Πρόκειται για δράση που περιλαμβάνεται στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης 2006-2010 του Συμβουλίου Εγκληματικότητας. Στόχος του βιβλιαρίου αυτού είναι η βελτίωση της επικοινωνίας σχολείου οικογένειας μέσα από τη θεσμοθέτηση της καθημερινής αμφίδρομης πληροφόρησης για την επίδοση, τη συμπεριφορά καθώς και άλλα εξωδιδακτικά επιτεύγματα, δραστηριότητες, ιδιαίτερα ταλέντα και δεξιότητες του μαθητή. Αφού εφαρμοστεί στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, να μελετηθεί και η εφαρμογή του στο Δημοτικό.

2.3.2. Η Επιτροπή εισηγείται τη δημιουργία σε κάθε σχολείο αίθουσας υποδοχής γονέων

Η λειτουργία ειδικά διαμορφωμένου χώρου, με τη μορφή αίθουσας υποδοχής γονέων, θα νοηματοδοτήσει την επικοινωνία σχολείου-οικογένειας και θα δώσει έμπρακτα το μήνυμα πως οι γονείς έχουν θέση στο σχολείο. Ο ειδικός χώρος θα διευκολύνει την επικοινωνία εκπαιδευτικών – γονιών σ' ένα πλαίσιο σεβασμού της εμπιστευτικότητας και των προσωπικών δεδομένων.

2.3.3. Η Επιτροπή εισηγείται τη θεσμοθετημένη κινητοποίηση των γονιών και ενεργό εμπλοκή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία, για να επιτευχθεί η εκπαιδευτική κοινότητα που αποτελεί το ιδεώδες πλαίσιο για μια παιδαγωγική της επιτυχίας

- επισκέψεις σε τόπους εργασίας γονιών των μαθητών, πρόσκληση επαγγελματιών γονιών στην τάξη για να μιλήσουν για το επάγγελμά τους,
- χρησιμοποίηση της βιβλιοθήκης του σχολείου και από τους γονείς,
- ενεργός και δημιουργική εμπλοκή των γονιών σε διάφορες πολιτιστικές δραστηριότητες του σχολείου: γιορτές, εκδόσεις, μικτές θεατρικές ομάδες γονιών-εκπαιδευτικών ή γονιών –εκπαιδευτικών-μαθητών, κ.α.
- ενθάρρυνση των γονιών να διαβάζουν βιβλία της βιβλιοθήκης στα παιδιά τους και με τα παιδιά τους,
- ανάθεση σε παιδιά να κάνουν εργασίες αξιοποιώντας τις γνώσεις και εμπειρίες των γονιών τους,
- εκπαίδευση των αναλφάβητων γονιών παράλληλα με τα παιδιά τους.

2.3.4. Η Επιτροπή εισηγείται τη θεσμοθέτηση της συμμετοχής των γονιών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων στο σχολικό περιβάλλον.

Πρόκειται για εισήγηση που περιλαμβάνεται και στο Σχέδιο Δράσης του Αντιναρκωτικού Συμβουλίου. Η ενεργός εμπλοκή των γονιών στη μαθησιακή διαδικασία και στη ζωή του σχολείου αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για την επιτυχία κάθε στρατηγικής πρόληψης και αντιμετώπισης της σχολικής αποτυχία και της βίας στο σχολείο.

2.3.5. Η Επιτροπή εισηγείται τη δραστική αύξηση της Κρατικής Επιχορήγησης της Παγκύπριας Σχολής Γονέων, την αναβάθμιση, τον εκσυγχρονισμό και την αποκέντρωσή της. Σε κάθε επαρχία να λειτουργήσουν επαρχιακά Κέντρα της Σχολής Γονέων τα οποία να στελεχωθούν από εξειδικευμένο προσωπικό

Εισηγούμαστε επίσης την ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό των εκπαιδευτικών της προγραμμάτων, με την επικέντρωσή τους σε βιωματικού χαρακτήρα εκπαιδεύσεις. Η εφαρμογή εκπαιδευτικών υλικών αγωγής υγείας, όπως το "Επικοινωνία στην Οικογένεια" το οποίο περιλαμβάνει δεκατρείς δίωρες συναντήσεις με μικρή ομάδα γονιών, αποτελεί ένα παράδειγμα καλής πρακτικής στον τομέα αυτό.

2.4. Μέτρα που εμπλέκουν την Κοινότητα

2.4.1. Ανάπτυξη Κέντρων Ψυχικής Υγείας στην Τοπική Διοίκηση

Η επιτροπή κρίνει ότι υπάρχει ανάγκη για παροχή θεραπευτικής αγωγής σε συστηματική βάση σε μικρό αριθμό μαθητών που παρουσιάζουν σοβαρές διαταραχές και ψυχοπαθολογικά προβλήματα. Η σημερινή στελέχωση και λειτουργία των υποστηρικτικών υπηρεσιών του κράτους δεν τους επιτρέπει να παρέχουν θεραπευτικά προγράμματα σε συστηματική και οργανωμένη βάση. Ως αποτέλεσμα η επιτροπή Εισηγείται την ανάπτυξη Κέντρων Ψυχικής Υγείας με αποκλειστικό στόχο την παροχή θεραπείας σε παιδιά και εφήβους. Τα Κέντρα αυτά χρειάζεται να στελεχώνονται από εξειδικευμένο προσωπικό, να λειτουργούν πολυθεματικά και να παρέχουν θεραπεία σε σοβαρές ψυχοπαθολογικές περιπτώσεις μαθητών που θα παραπέμπονται (μέσα από συγκεκριμένες διαδικασίες και μηχανισμούς) κοντά τους.

2.4.2. Προώθηση ενός υγιούς, δημιουργικού και πολιτισμογόνου περιβάλλοντος κατά τον ελεύθερο χρόνο των παιδιών, των εφήβων και των νέων

Το ψυχαγωγικό περιβάλλον αποτελεί ένα από τα περιβάλλοντα ζωής των νέων που περιλαμβάνονται στο Σχέδιο Δράσης του Αντιναρκωτικού Συμβουλίου Κύπρου.

Εκτός από τις οκτώ δράσεις που καθορίζει το Σχέδιο Δράσης του Α.Σ.Κ. θα μπορούσαμε να προσθέσουμε ειδικότερα για το μαθητικό πληθυσμό την πιο κάτω δράση:

- **Μετατροπή των σχολείων σε Πολιτιστικά Κέντρα της γειτονιάς ή της κοινότητας και τακτική χρησιμοποίηση των εγκαταστάσεών τους για πολιτιστικές, δημιουργικές, αθλητικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες, στο πλαίσιο της λειτουργίας του Ανοιχτού Σχολείου.** Όπως είναι γνωστό, οι σχολικοί χώροι, παρά το μεγάλο κόστος που απαιτείται για τη δημιουργία τους, παραμένουν αδρανείς για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Αποτελεί, επίσης, γενική παραδοχή ότι οι σχολικές μονάδες έχουν βελτιωθεί πολύ τα τελευταία χρόνια. Πολλές σχολικές μονάδες είναι εξοπλισμένες με αίθουσες θεάτρου, αίθουσες ηλεκτρονικών υπολογιστών, βιβλιοθήκες και σύγχρονες αθλητικές εγκαταστάσεις, που τις καθιστούν σε αρκετές περιπτώσεις κόσμημα για τις κοινότητες ή τους δήμους όπου ανήκουν. Με βάση και Πρόγραμμα Διακυβέρνησης του Προέδρου της Δημοκρατίας κ. Δημήτρη Χριστόφια, στο οποίο επισημαίνεται η ανάγκη να ανοίξουν οι «σχολικές μονάδες στην κοινωνία, στους πολίτες και ιδιαίτερα στους νέους, ώστε να καταστούν εστίες πολιτισμού, αθλητισμού και δημιουργίας κατά τα απογεύματα, αλλά και σε περιόδους διακοπών», προτείνεται η υλοποίηση του Ανοιχτού Σχολείου σε στενή συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση, τον Οργανισμό Νεολαίας, τους Συνδέσμους Γονέων, τα Μαθητικά Συμβούλια, τους Εκπαιδευτικούς, Σύνδεσμοι Γονέων, Τοπική Αυτοδιοίκηση, Οργανισμός Νεολαίας κ.ά.

Η λειτουργία των Ανοιχτών Σχολείων πιστεύουμε ότι θα συμβάλει στην ανάπτυξη του πολιτιστικού και αθλητικού επιπέδου της κοινωνίας μας. Η ενασχόληση με οργανωμένες αθλητικές, πολιτιστικές, ψυχαγωγικές και μορφωτικές ακόμα δραστηριότητες, θα δώσει την ευκαιρία σε όλους να αξιοποιήσουν, με τον καλύτερο τρόπο, τον ελεύθερό τους χρόνο, ενώ παράλληλα θα προαγάγει τη συνεργασία, τη συλλογικότητα και όλες αυτές τις αξίες που

καλλιεργούνται και προάγονται από υγιείς και ψυχωφελείς δραστηριότητες.

2.5. Αναδιαμόρφωση του Εκπαιδευτικού Συστήματος

Η σταδιακή αντικατάσταση ενός συγκεντρωτικού αυταρχικού σχολικού συστήματος, με ένα δημοκρατικό σχολείο που να δίνει έμφαση στη συλλογικότητα και την αυτονομία της σχολικής μονάδας, θα συντελέσει ουσιαστικά στις προσπάθειες πρόληψης και αντιμετώπισης της σχολικής βίας και της αντικοινωνικής συμπεριφοράς στο χώρο του σχολείου. Ένα θετικό σχολικό κλίμα που στηρίζεται στην επικοινωνία και την αλληλοεπίδραση μεταξύ μαθητών-εκπαιδευτικών, που σέβεται τις ανάγκες και τα δικαιώματα όλων των συνεταίρων στην εκπαιδευτική διαδικασία (γονείς, μαθητές, εκπαιδευτικοί) κινητοποιεί τα άτομα για γνώση και προβάλλει υγιή πρότυπα συμπεριφοράς με αποτέλεσμα να μειώνει τις αντιδραστικές συμπεριφορές και να αναπτύσσει τις δυνατότητες όλων των μαθητών.

Η επιτροπή εισηγείται όπως διερευνηθεί η πιθανότητα ανάπτυξης σχολείων προτύπων, «σχολείων πρόληψης», με βάση πρόταση της Καθηγήτριας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου κας Μίκας Φατούρου. Τα σχολεία πρόληψης στηρίζονται στο θετικό ψυχοκοινωνικό κλίμα, στην ομαδική εργασία, την αποκέντρωση, τη δημοκρατική παιδεία τη συλλογικότητα και τη διαχείριση της ζωής της τάξης από τους μαθητές.

Η δημιουργία ενός σύγχρονου εκπαιδευτικού συστήματος, που θα στηρίζεται στις ανθρώπινες αξίες της δημοκρατικής παιδείας και θα προσφέρει ισότητα ευκαιριών σε όλα τα παιδιά, που θα λειτουργεί με βάση την κοινωνική ενσωμάτωση όλων των μαθητών και θα σέβεται τη διαφορετικότητα, κρίνεται απαραίτητη για τη δημιουργία «σχολείων χωρίς βία».

Η ολοκληρωτική αναδόμηση του εκπαιδευτικού μας συστήματος και η προσαρμογή του σε ένα σύγχρονο παιδαγωγικό σύστημα, μακριά από αυταρχικά πρότυπα και γνωσιοκεντρικές προσεγγίσεις, με βάση την κατανόηση και το σεβασμό των αναγκών κάθε ατόμου που μετέχει σ' αυτό, αποτελεί προϋπόθεση επιτυχίας στο δύσκολο αγώνα κατά της παραβατικότητας και της σχολικής βίας.